

Vårdhygieniska rutiner vid skabb inom kommunal vård och omsorg

Utfärdare: Andreas Winroth, hygienläkare i samarbete med kommunernas medicinskt ansvariga sjuksköterskor (MAS) i Västerbotten

Fastställande datum: 2025-03-21

Omfattning

Dokumentet gäller personal och studerande i kommunal vård och omsorg i Västerbottens län. Detta är ett komplement till Vårdhandbokens avsnitt om skabb.

Bakgrund

Skabb är numera en vanlig diagnos som bör övervägas vid klåda, speciellt nattlig klåda. Skabb orsakas av ett för människan artspecifikt kvalster som lever i hudens yttersta hornlager. Skabbdjuret kryper på varm hud men kan inte hoppa, flyga eller förflytta sig i textilier. Utanför huden kan skabbdjuret överleva 2-5 dagar. Vid misstanke om skabb är det viktigt att få skabbd diagnosen bekräftad. Det sker genom att skabbdjur identifieras med mikroskopi. Diagnosen ställs vanligen av hudläkare eller van allmänläkare. Skabb ska inte behandlas på misstanke, utan att diagnos ställts.

Skabb kan ge upphov till två sjukdomstillstånd som skiljer sig när det gäller behandling och uppföljande rutiner för att förebygga smittspridning i vård- och omsorgsmiljöer.

Vanlig skabb – som orsakas av få skabbdjur (10-15 stycken).

Krustös skabb – som orsakas av stor mängd skabbdjur (tusentals). Brukare med krustös skabb har ofta omfattande flagande hudutslag och är mer smittsamma. Denna form drabbar främst individer med nedsatt immunförsvar.

Smittspridning

Smittväg

Vanlig skabb: Smittar genom nära, längre hudkontakt, uppskattningsvis 15 minuter.

Krustös skabb: Kan smitta via kortvarig hudkontakt, samt indirekt via textilier såsom kläder, sängkläder och textila möbler.

Inkubationstid

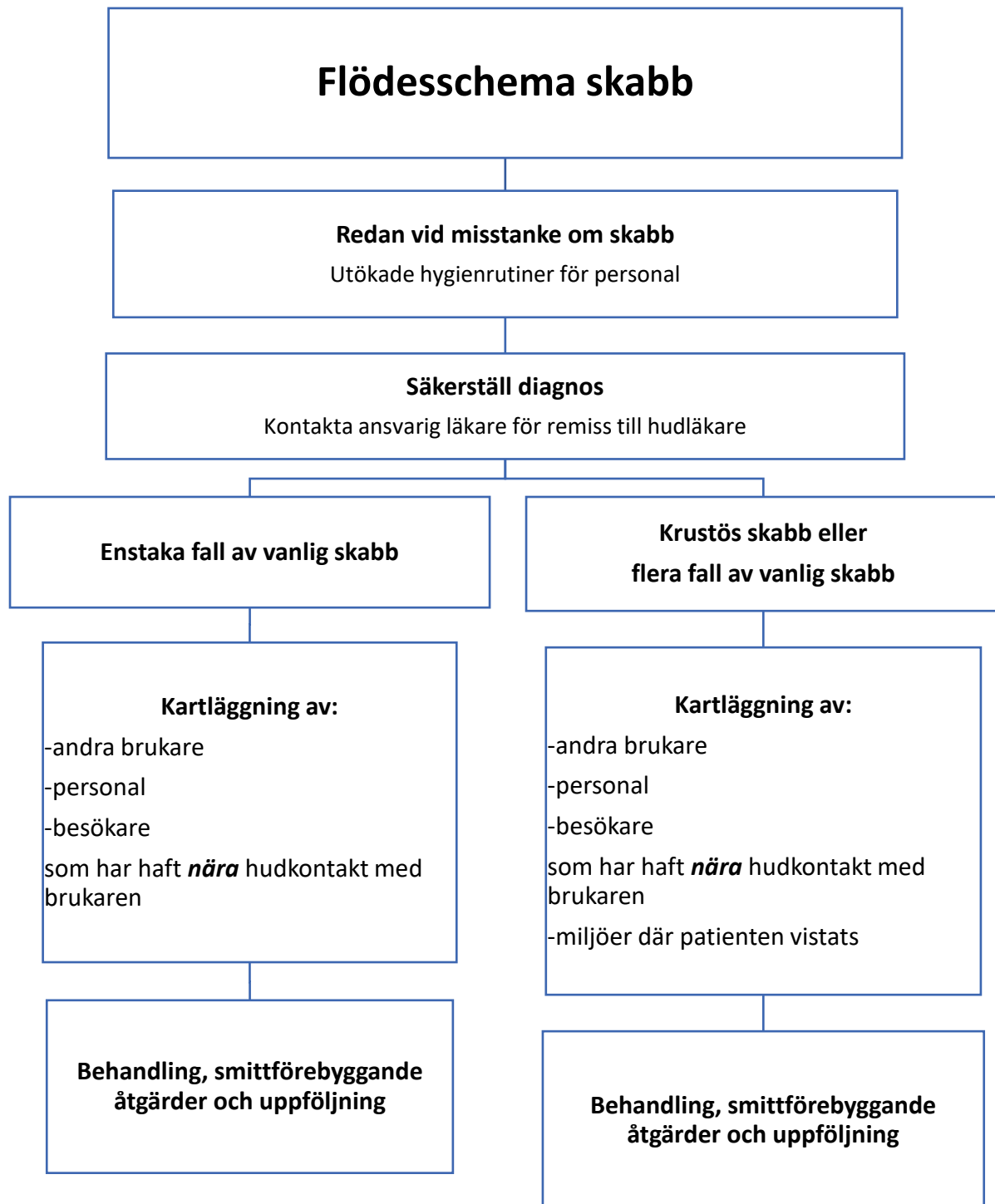
Vid förstagångssmitta är tiden från smitta till symtom 3-6 veckor för personer med normalt immunförsvar. För äldre personer eller personer med nedsatt immunförsvar kan inkubationstiden vara upp till 10 veckor. Man kan vara smittsam under perioden fram till symtomdebut. Har personen haft skabb tidigare i livet, eller är återsmittad i ett utbrott kan symtomen komma efter några dagar.

Alla patienter har rätt till samma medicinska omhändertagande, bemötande och omvårdnad. Medicinsk utredning och behandling får inte förhindras eller fördröjas på grund av skabb.

Definition av utbrott

Misstanke om utbrott föreligger om två eller flera brukare och/eller personal insjuknar inom enheten.

Vid misstanke om skabb ska åtgärder vidtas omgående för att minska smittspridningen.

Hygienrutiner vid misstänkt/konstaterad skabb inom kommunal vård och omsorg

Utökade hygienrutiner för personal

Långärmat plastförkläde och handskar ska användas vid hudkontakt med brukare med konstaterad skabb, vid hantering av dennes kläder, handdukar, sängtextilier samt vid städning, till dess brukaren bedöms vara smittfri. Personen bedöms vanligen vara smittfri 24 timmar efter behandling. Vid utbrott där flera brukare kan vara exponerade följs samma rutin. Rådgör med Vårdhygien.

Åtgärder

Brukare med konstaterad skabb ska i möjligaste mån vistas i egen lägenhet/rum till dess personen bedöms vanligen vara smittfri, vanligen 24 timmar efter behandling.

Före behandling rekommenderas att

- Naglar på fingrar och tår är rengjorda och kortklippta
- Eventuella fjäll och krustor avlägsnas från huden
- Brukaren duschar

Behandling

- Följ läkarens ordination samt instruktioner i bipacksedel
- Om brukaren behandlats med kutan emulsion och behöver duschas, eller tvättas under behandlingsdygnet, måste ny insmörjning ske av den tvättade kroppsdelen.

Efter behandling får brukaren

- Rena kläder
- Renbäddad säng
- Rena handdukar

Observans efter genomförd behandling:

- Kutan emulsion kan ge klåda och irritation som kan kvarstå i flera veckor. Mjukgörande kräm rekommenderas.
- Om klådan kvarstår mer än fyra veckor efter avslutad behandling bör läkare konsulteras. Klådan kan då bero på återsmitta eller behandlingssvikt.

Vid överföring till annan vårdform

- Informera alltid mottagande enhet om aktuell bedömning av smittsamhet.

Åtgärder i anslutning till brukarens behandling

Vanlig skabb

Textilier

- Textilier som använts hudnära de senaste fem dyggen uppsamlas och sorteras i brukarens lägenhet och tvättas separat i minst 60°. Tvätta även täcke, kudde och bäddmadrass/madrasskydd.
- Det som inte tål 60° eller inte kan maskintvättas, t.ex. skor, handskar, textila band till trygghetslarm och dylikt packas i plastpåse och ställs undan i 5 dygn.

Hjälpmedel

- Hjälpmedel av textil, t.ex. sittdynor och lyftsele tvättas i 60°.
- Hjälpmedel med textila delar som inte är avtagbara t.ex. rullstol täcks med lakan i 5 dygn.

Krustös skabb eller vid flera konstaterade fall

Textilier

- Textilier som använts hudnära de senaste fem dyggen uppsamlas och sorteras i brukarens lägenhet och tvättas separat i minst 60°.
- Det som inte tål 60° eller inte kan maskintvättas, t.ex. skor, handskar, textila band till trygghetslarm och dylikt packas i plastpåse och ställs undan i 5 dygn.

Hjälpmedel

- Hjälpmedel av textil, t.ex. sittdynor och lyftsele tvättas i 60°.
- Hjälpmedel med textila delar som inte är avtagbara t.ex. rullstol täcks med lakan i 5 dygn.

Städning av brukarens lägenhet/rum

- Rengör säng och rum noggrant med allrengöringsmedel och vatten.
- Textilier tvättas i minst 60°. Tvätta även täcke, kudde och bäddmadrass/madrasskydd.
- Textilkädda möbler och mattor, som inte är maskintvättbara i 60° ställs undan i 5 dygn, alternativt täcks över med plast eller lakan i 5 dygn.

Städ

Vid krustös skabb hos brukare eller vid utbrott

- Gemensamma utrymmen städas med allrengöringsmedel och vatten.
- Textilier som finns i gemensamma utrymmen tvättas i minst 60°.
- Textilkädda möbler och mattor i gemensamma utrymmen som inte är tvättbara ställs undan i 5 dygn, alternativt täcks över med plast eller lakan i 5 dygn.

Medboende

Kartlägg exponerade brukare som haft hudkontakt eller varit i kontakt med brukarens sängkläder eller kläder. Informera exponerade om att vara uppmärksamma på symtom under 8 veckor från

exponeringstillfället. Vid exponering för krustös skabb bör ställningstagande till behandling göras i samråd med hudklinik.

Besökare

Om besökare har haft en längre hudkontakt med den smittade bör de informeras om att vara vaksamma på symtom. Fram till att brukaren är behandlad bör besökare som deltar i nära omvårdnad erbjudas långärmat plastförkläde och handskar.

Uppföljning av och avskrivning av utbrott

Kontrollfrågor:

Finns brukare med kvarstående klåda efter 10 veckor?

Finns nytillkommen klåda hos andra brukare eller personal på enheten?

Avskrivning av ett utbrott kan ske 10 veckor efter att den sista personen med skabb behandlats och inga nya fall tillkommit. Samråd gärna med vårdhygien.

Åtgärder vid exponerad personal

Vid vanlig skabb skall personal vara observant på nytillkommen klåda och utslag i 8 veckor efter exponeringstillfället. Vid krustös skabb bör ställningstagande till behandling göras i samråd med Vårdhygien och hudklinik.

Rutiner för personal med konstaterad skabb

Tjänstgöring

Under behandling med kutan emulsion kan personal inte arbeta eftersom basala hygienrutiner inte kan följas (ny insmörjning med kutan emulsion ska ske efter varje tvätt av händerna).

Referenser

[Socialstyrelsen SOSFS 2015:10 \(2015\) Basal hygien i vård och omsorg](#)

Vårdhandboken www.vardhandboken.se

[Skabb – rutiner i kommunal vård och omsorg. Vårdhygien Skåne](#)

[Vårdhygien Västerbotten](#)

Checklista

Viktiga åtgärder att tänka på vid behandling och hygienåtgärder vid skabb

Vid all vård, behandling och sanering ska personalen ha långärmat plastförkläde och handskar.

- Vid insmörjning av huden ska huden så långt som möjligt vara fri från fjäll och krustor. Om brukaren har sår kontakta sjuksköterskan för handläggning av detta område.
- Naglar på tår och händer ska vara kortklippta. Vid behov ska naglarna skrubbas och eventuellt petas innan insmörjning. Smörj även under naglarna.
- Duscha och tvätta huden före behandling. Huden ska vara insmord med den behandlande salvan under 24 timmar och om den tvättas av på t ex händerna, ska händerna omgående smörjas in igen. Huvudet ska endast smörjas på ordination.
- Smörj mellan skinkorna, underlivet (ej slemhinna) och för männen även under förhuden och ollonet. **Smörj efter varje byte av inkontinenshjälpmedel.**
- Efter avslutad behandling ska brukaren byta till rena kläder och få rena handdukar. Sängen bäddas ren.
- Kläder och sängkläder tvättas i minst 60°. Det är viktigt att tvätta i nära anslutning till behandlingen. Handdukar och alla andra eventuella textilier t.ex. badrumsmatta tvättas i 60°.
- Kuddar, täcken och bäddmadrass/madrasskydd tvättas i 60° alternativt packas i plastpåse 5 dygn.
- Det som inte tål 60° eller inte kan maskintvättas, t.ex. skor, handskar, textila band till trygghetslarm och dylikt packas i plastpåse och ställs undan i 5 dygn.
- Hjälpmedel som rullstolar och rullatorer m.m. rengörs med allrengöringsmedel och vatten. Textila delar som inte går att tvätta i 60° täcks med ett lakan i 5 dygn.

Vid krustös skabb

För att få bort fjäll och krustor ska noggrann städning/rengöring av rummet utföras. Städmaterial ska vara rumsbundet. Textilklädda möbler och mattor, som inte är maskintvättbara i 60° ställs undan i 5 dygn, alternativt täcks över med plast eller lakan i 5 dygn.

Lägenhet/rumsnummer:

Behandling och hygienåtgärder utförda av: